

U.G. 6th Semester Examination - 2026

SANSKRIT

[MAJOR-VIII]

Course Code : SANS-MJ-T-08

[NEP-2020]

Full Marks : 60

Time : 2½ Hours

*The figures in the right-hand margin indicate marks.**Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.*

1. Answer any ten of the following questions in Sanskrit language in Devnāgarī scripts: 2×10=20

निम्नोक्तेषु दश प्रश्नान् सुरगिरा देवनागरीलिप्या च समाधेहि :

- क) द्रव्यं कतिविधम्? कानि तावत् नित्यद्रव्याणि?
- ख) स्मृतेः लक्षणं प्रदेयम्? बुद्धिः कुत्र वर्तते?
- ग) सर्वेषु द्वयेषु विद्यामानस्य गुणद्वयस्य नाम उल्लेखन्ताम्?
- घ) को नाम हेत्वाभासः? तस्य भेदाः लेखनीयाः?
- ङ) सोदाहरणमुपमितेः लक्षणं देयम्?
- च) अयथार्थानुभवः कतिविधः? के च ते?
- छ) परामर्शस्य लक्षणं देयम्? आप्तशब्दस्य कोऽर्थः?
- ज) सामान्यं कुत्र वर्तते? कथं सामान्यलक्षणे 'नित्यम्' इति पदं सन्निविष्टम्?

[Turn over]

- झ) दर्शनशब्दस्य का व्युत्पत्तिः? कानि तावद् आस्तिकदर्शनानि?
- ञ) भारतीयदर्शनशास्त्रे नास्तिकशब्दस्य कोऽर्थः? एकस्यास्तिकदर्शनस्य नाम लेखनीयं येन ईश्वरः अस्वीकृतः।
- ट) पीलुशब्दस्य पिठरशब्दस्य च कोऽर्थः? भारतीयदर्शने के तावत् पीलुपाकवादिनः के च पीठरपाकवादिनः?
- ठ) केन दार्शनिकसम्प्रदायेन क्षणिकत्ववादः स्वीकृतः? के तावत् क्षणिकत्ववादस्य विरोधिनः?
- ड) जैनस्याद्वादे कति भङ्ग्यः स्वीकृताः? काः च ताः?
- ढ) भारतीयदर्शने के सत्कार्यवादिनः के च असत्कार्यवादिनः?
- ण) “अपूर्वम्” इति किं बोध्यते? केन दार्शनिकसम्प्रदायेन अपूर्व स्वीकृतम्?

2. Answer any **four** of the following questions:

5×4=20

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु यथेच्छं चत्वारः समाधेयाः :

- क) चार्वाकमतानुसारेण देहात्मवादः आलोचनीयः।
- ख) संक्षेपेण सांख्यसम्मतः सत्कार्यवादः आलोचनीयः।
- ग) टीका लेखा — वेदान्तदर्शने अज्ञानम्।
- घ) तर्कसंग्रहानुसारेण प्रागभावस्य स्वरूपं सोदाहरणमालोचनीयम्।
- ङ) तर्कसङ्ग्रहानुसारं टीका लेखा — मनः।
- च) हेत्वाभासः निरूपणीयः (यथेच्छं द्वयोः) :
- i) पर्वतो वह्निमान् प्रमेयत्वात्।
- ii) शब्दो नित्यः श्रावणत्वान् शब्दत्ववत्।
- iii) गगनारविन्दं सुरभि अरविन्दत्वात्।

3. Answer any **two** of the following questions. **One** must be written in Sanskrit language with Devnāgarī Scripts: 10×2=20

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु यथेच्छं प्रश्नद्वयं उत्तरत। तयोरेकमवश्यं संस्कृतेन देवनागरीलिप्या च लेख्यम् :

- क) तर्कसंग्रहानुसारेण समवायस्य लक्षणमुल्लिख्य व्याख्येयम्। समवायसंयोगयोः प्रभेदः प्रदर्शनीयः।
- ख) तर्कसंग्रहानुसारेण सलक्षणं सोदाहरणञ्च कारणस्य भेदाः पर्यालोचनीयाः।
- ग) किं तावत् परार्थानुमानम्? परार्थानुमाने पञ्चावयवानां नामानि लेख्यानि। पञ्चावयववाकोन परार्थानुमानं कथं भवति — आलोचनीयम्।
- घ) योगदर्शनानुसारेण योगशब्दस्य कोऽर्थः? योगाङ्गानि कानि? योगाङ्गेषु यथाभिमतं योगाङ्गत्रयस्वरूपमालोचनीयम्।